

Alman Dili ve Kültürü Araştırmaları Dergisi

Zeitschrift für Forschungen zur deutschen Sprache und Kultur
The Journal of German Language and Culture Research

Cilt 5 Sayı 2 Aralık 2023/ Volume 5 Issue 2 December 2023

Geliş Tarihi: 07.08.2023- Kabul Tarihi: 07.11.2023 /Submitted: 07.08.2023- Accepted: 07.11.2023

Doi: 10.55143/alkad.1339178

Grimm Masallarından “Şişenin İçindeki Cin” Adlı Eserin Türkçe Çevirisine Yönelik Eleştiri

Criticism of the Turkish translation of "The Spirit in the Bottle" from Grimm's Fairy Tales

Esad Ömer ŞEKER*
Aylin SEYMEN**

Öz

Bu araştırmanın amacı; modern Alman kültürünü ölümsüzleştirmek amacıyla Alman halk masallarını bir kitap altında toplayan Grimm kardeşlerin “Şişenin İçindeki Cin” isimli Masalının Türkçe çevirisini eleştirmektir. Bu eleştiride kullanılan eser Millî Eğitim Bakanlığının 100 klasik eserinde kullanılan masal çevirisiyle sınırlandırılmıştır. Metinlerin tespiti boyutunda, yöntem olarak kullanışlılığıyla bilinen Doküman analizi tercih edilmiştir. Eleştiri kriterleri olarak Avrupa Ortak Başvuru Metni'nin (AOBM) son güncellemesi (2020) içinde yer alan “Aracılık” kavramı kapsamında bulunan yazılı metin çeviri basamakları kullanılmıştır. Bu kıstaslara göre: Erek dil de yapılmış olan çeviride deyimler, atasözleri ve Alman kültürüne özgü yapılar gibi kültürlerarası boyutta aracılık yapılmış olan ifadeler analiz edilmiştir. Hedef metinde tespit edilen kültürel yapılar arasında aracılık kriterlerini karşılamayan 9 örneğe ulaşılmıştır. Ayrıca bu örneklerde; ana metindeki kültürel ifadelere hatalı aracılık yapılması dışında, hatalı duygu, düşünce ve anlam aktarımı gibi sorunlar da saptanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, AOBM içerisinde bulunan aracılık kriterlerinin ihlal edildiği dolayısıyla kültürlerarası aracılık faaliyetinin başarısız olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: Çeviri, Çeviri Eleştirisi, Şişenin içindeki Cin, Grimm Kardeşler, Romantik Dönemi, Alman Edebiyatı

Abstract

The aim of this research is to criticize the Turkish translation of the Grimm brothers' tales called “The Spirit in a Bottle”, which is one of the German folk tales that the Grimm brothers' have gathered under one book in order to immortalize modern German culture. The work used in this criticism is limited to the tale translation used in 100 classical works of the Ministry of National Education. In the analyzing

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Alman Dili Eğitimi. e-posta: Esad1995@yandex.com , ORCID: 0000-0002-3444-6217

** Doç. Dr. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Alman Dili Eğitimi. e-posta: aseymen@gazi.edu.tr , ORCID: 0000-0002-5028-6540

of the texts, document analysis, which is known for its usefulness, was preferred as the research method. As the criticism criterion, one of the concepts of Common European framework of reference for languages (2020) known as "Mediation" was used. In the latest version of CEFR, the concept of "mediation" includes the written text translation steps which this research focuses on. According to these criteria: Intercultural expressions such as idioms, proverbs and German culture-specific structures that were translated into the target language were analyzed. Among the cultural structures identified in the target text, 9 examples were identified that did not meet the mediation criteria. Also, in these examples; In addition to erroneous mediation of cultural expressions from the main text, problems such as erroneous transfer of feelings, thoughts and meanings were also identified. According to the results of the research, it was concluded that the intercultural mediation activity was unsuccessful because the mediation criterion in the CEFR were violated.

Keywords: Translation, Translation Criticism, The Spirit in the Bottle, Grimm Brothers', Romantic Period, German Literature

Giriş

Alman Edebiyatı tarihsel süreçte kendi içinde dönemlere ayrılmıştır. Bu dönemlerden biri aşk, hayat ve özgürlük gibi kavramların ön plana çıktığı romantizmdir. Jacob ve Wilhelm Grimm bu dönemin öncülerindedir. Alman Edebiyatının önemli eserlerinden ve dünyada da yaygın olarak bilinen Grimm Masalları, Grimm Kardeşler tarafından derlenen halk masallarındır. Bu halk masallarından biri de Şişenin İçindeki Cin'dir. Bu çalışmada Şişenin İçindeki Cin adlı eserin Türkçeye çevirisinin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde (AOBM) yer alan aracılık (Çevirinin) yaklaşımı bağlamında eleştirel analizi gerçekleştirilmiştir. Bu noktada AOBM'nde geçen yazılı bir metni çevirme basamağında bulunan B2+ Seviyesi kıstaslarından, "(A dilinden B diline) dilin normal kullanımını yansıtan anlaşılır bir biçimde düzenlenmiş tercüme üretebilir ancak kaynak metnin düzeninden, paragraf yapısından, noktalama kullanımından ve kendine özgü biçimlendirmesinden fazlaca etkilenmiş olabilir" (Europarat, 2020, s. 108, Çev. Çelik, 2022) maddesi kapsamında bir eleştiri yapılmıştır. Bu araştırmanın amacı Grimm Masallarından "Şişenin İçindeki Cin" adlı eserin Türkçe çevirisine yönelik eleştirel bir bakış açısı ortaya koymaktır. "Grimm Masallarından "Şişenin İçindeki Cin" Adlı Eserin Türkçe Çevirisine Yönelik Eleştiri" konusunda, Çeviri, Çeviri Eleştirisi, Şişenin İçindeki Cin, Grimm Kardeşler, Literatur der Romantik, Alman Edebiyatı anahtar kelimeleriyle; H.W. Wilson, TR Dizin, Scopus veri tabanlarında yapılan tarama sonucu, çevirinin gerekleri ve çeviri eleştirileri (Süren, 2021; Tanış Polat, 2021), Grimm kardeşlerin masalları ve modern kültüre etkileri (Akçay, 2020; Üner, 2019), Romantizm akımı ve edebiyata kazandırdığı yenilikler (Göttsche & Saul, 2013; Hentschel, 2005), Alman Edebiyatının dönemleri ve geçirdiği değişimler (Ekinci, 2017; Güven, 2020) konularında çalışmalar tespit edilmiştir. Ancak bu veri tabanlarında "Grimm Masallarından "Şişenin İçindeki Cin" Adlı Eserin Türkçe Çevirisine Yönelik Eleştiri" konusuyla ilgili bir araştırma tespit edilmemiştir. Bu sonuçlara binaen "Grimm Masallarından "Şişenin İçindeki Cin" Adlı Eserin Türkçe Çevirisine Yönelik Eleştiri" konusuyla ilgili yapılan çalışmanın, daha önce yapılmadığı gerekçesiyle; edebiyat ve çeviribilim alanında çalışma yapacak olan araştırmacılara, edebi eserlerin çevrilmesi ve eleştirilmesi açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışma yazarın ve çevirmenin ele aldığı "Şişenin İçindeki Cin" adlı eserle sınırlandırılmıştır. Araştırmanın sonucunda; çevrilen kaynak metnin erek dile kültür düzeyinde aktarımında ve AOBM kriterlerini sağlama da eksikler tespit edilmiştir.

Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden Doküman analizi yöntemine başvurulmuştur. Doküman analizi yazılı metinlerde yer alan olayların ve gerçeklerin analiz edilmesiyle yapılan nitel araştırma metodudur. Bu metot, araştırmacının beşerî boyutta gözlem ve deneysel çalışmaya ihtiyaç duymadan gerçekleştirilebilir. Buna binaen, araştırmacının süre ve maddi boyutta zorluklar yaşamasının önüne geçildiği söylenebilir (Karataş, 2015, s. 72). Bu çalışmada evren edebi türlerdir örneklem ise Grimm Masallarından "Şişenin İçindeki Cin" isimli masaldır. Birincil veri toplama aracı olarak Anadildeki metin ve hedef dildeki metin çevirisi kullanılmıştır. İkincil veri kaynağı olarak AOBM'nin en güncel haline başvurulmuştur. Ana dil metni olarak Grimm Masallarının orijinaline sadık

kalınarak Ruth (1937) tarafından illüstrasyon eklenmiş versiyonu kullanılmıştır (J. Grimm & Grimm, 1937). Hedef dildeki (Türkçe) çeviri ise Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Dünya Klasikleri Dizisinde kullanılan, Kaya (1999) tarafından çevrilen Grimm eserlerinden seçilmiştir (J. Grimm & Grimm, 1999). Çeviriler kültürel öğelerin hedef dile aktarılması boyutunda, AOBM'nin yazılı metinlerin çeviri basamağında bulunan sayfa 108'deki kıstaslarına göre incelenmiştir. Bu kıstaslara göre, deyimlerin ve atasözleri gibi kültürlerarası boyutta aracılık yapan ifadelerin, hedef dile çevrilirken söz konusu olan asıl metne sadakati bu araştırmanın merkezi olmuştur.

Alman Edebiyatı

Alman edebiyatının ilk ürünleri Ortaçağ'da görülen destanlar ve romanlardır. Avrupa'nın en karanlık çağlarından biri olan bu dönem, sarsılmaz olan Skolastik düşünce, batıl inançlar ve demokrasiden yoksun uygulamalarıyla bilinir (Schumacher, 2010, s. 11). Bu olumsuzluklardan, skolastik düşüncenin etkisi edebiyatta özellikle hissedilmektedir. Edebi dil Latince'dir ve kilise tarafından belirlenen düzeltmelere göre şekillenmiştir (Baumann & Oberle, 1996, s. 11). Almanca'yı edebi dile kazandırmayı amaçlayan önemli aktörler (I. Karl) olsa da Alman Edebiyatı Latincenin etkisinden sıyrılamamıştır (Langosch, 1964, s. 23). Bunun yanında edebi eserler soylulara (Hofliteratur) hitap eden türdendir (Frey vd., 1985, s. 20). Eserlerde iyi ve kötü, öğütler, din, erdem ve kahramanlık gibi motifler hakimdir. Özellikle de iyi ve kötünün arasındaki çizgi çok net ifade edilmiştir (Schnell, 2014, s. 334). Alman edebiyatı 18. yüzyılın ikinci yarısından sonra parlak bir döneme girmiş, sanatsal ve edebi yaratıcılıkta bir yükseliş meydana gelmiştir. Yaşanan aydınlanma sonucu ürün sayısı oldukça artmakla beraber 19. yüzyılda sesini duyuracak olan edebi fikirlerin sinyali verilmiştir (Mahoney, 2004, s. 1). Bu yüzyılda, Goethe ve Schiller gibi yazarlar Romantik akıma zemin hazırlamış, önemli eserler vermişlerdir (Böhme, 2005, s. 436).

Romantik Dönemi

Romantik Dönemi ya da Romantizm 18. ve 19. yüzyılda; özgürlükçü fikirlerin, Napolyon savaşlarının ve bu çalkantılı ortamdan dolayı oluşan siyasi ve sosyal kaosun hakim olduğu Avrupa'da meydana gelen, sanatsal ve edebi faaliyetlerin sonucu gerçekleşen özgürlükçü akımdır. Sadece yazarları değil aynı zamanda ressamı, müzisyenleri ve filozofları da etkisi altına alan Romantik: Erken Romantik (Frühromantik), Orta Romantik (Mittelromantik) ve Geç Romantik (Spätromantik) olarak kendi içinde üçe ayrılmaktadır (Becker-Cantarino, 2005). Temsilcilerin düşünce merkezinde; Öznellik, bireysellik, estetik ve hisler (mutluluk, huzur vb.) ön plandadır. Eleştiri hedeflerinde salt akılcılık bulunmaktadır. Romantiklere göre her olay mantıkla açıklanamaz, gizem ve sırlarla dolu dünyada insanın açıklayamadığı çok şey vardır (Işıksal, 2021; Koopmann, 2015). Bütüncül bir yapıya, organizasyona ve ilerici düşünce sistemine inanırlar. Bu inancın izlerine bütüncül bir dille ürettikleri eserlerde (Universalpoesie) rastlanabilir (Koelb & Downing, 2005; Mahoney, 2004). Kataklizmik (Felaket) etkilerin yaşandığı bu dönemde, eleştiri odağında otorite figürleride vardır. Romantiklerden bazıları (Grimm kardeşler) monarşinin sebep olduğu haksızlıklara karşı mücadele etseler de başarısız olmuşlar ve buldukları konumdan azledilip sürgün edilmişlerdir (Koelb & Downing, 2005). Sonraki dönemlerde Avrupa'nın diğer ülkelerinde ortaya çıkan edebiyat akımları (Realizm, Natüralizm vb.) Alman edebiyatını da etkilemiştir (Even, 2010; Götsche & Saul, 2013).

Grimm Kardeşler

Grimm Kardeşler (Jakob ve Wilhelm); Romantizm Döneminin en önemli temsilcilerinden olmakla beraber, Modern Alman Kültürüne katkılarıyla bilinmektedir. Bunun yanında Jakob ve Wilhelm 18. ve 19. yüzyılda yaşamış; Akademisyen, Filolog, Kültürel Araştırmacı, Dilbilimleri ve Halkbilimleri uzmanı kimlikleriyle bahsedilen kardeş ikilidir (Ziegler, 2011). Birlikte yazdıkları eserlerin (*Kinder- und Hausmärchen*, *Lieder der alten Edda*, *Deutsche Sagen* vb.) merkezini Alman efsaneleri, kültürü ve geleneklerindeki öğeler oluşturmuştur. Eserlerinin hedef aldığı kitle ise Alman Halkıdır. Napolyon Avrupa'sında siyasi olarak ayrı bulunan ve büyük bir alana yayılmış olan Almanların, halk bilincini

(Volksgeist) oluşturmayı hedeflemişlerdir (Jakli, 2014). Eserleri arasında en bilineni, günümüzde anlatılan birçok masalın dayandığı “Çocuk ve Ev Masallarıdır” (Korte, 2015, s. 218). Bu eser halk içinde popüler olan Alman efsanelerinin, hitabeti kuvvetli kişiler yardımıyla yazıya dökülen bir masal derlemesidir (Uther, 2013, s. 463). Grimm masalları ilk baskısında (1812), grafik olarak çocuklar için sakıncalı olması, bilimsel bir dille yazılması ve çocuklara hitap etmemesi gibi gerekçelerle eleştiriye maruz kalmıştır. Sonraki baskılarda özüne sadık kalınarak revize edilmiştir. Bu faktörlerin yanında, ücretinin günümüzün 140 Euro fiyat etiketine eşit olması satışlarda beklenen başarının elde edilememesinin gerekçelerindendir (Bluhm, 2022; W. Grimm ve diğ., 2014).

Tablo 1

Baskı ve Kopya Sayısı

Baskı	1.(1812/1815)	2.(1819)	3.(1837)	4.(1840)	5.(1843)	6.(1850)	7.(1857)
Kopya	1000	1500	1000	1000	6000	3000	3550

(Winzer, 2021, s. 281)

Bu tablo 19. yüzyılın sonlarında değişmiş ve Grimm Masalları Alman İmparatorluğunun kurulmasından sonra meydana gelen tradisyonel ve milliyetçi fikirlerin artışıyla hak ettikleri övgüye ulaşmışlardır (Bluhm, 2022, s. 10). Masallar Almanca konuşulan alana yayılmakla beraber, en çok çevrilen Alman eserlerinden biri olmuştur. Bu sayede diğer ülkelerin vatandaşları arasında da büyük bir okuyucu kitlesi yakalamıştır. Bu başarı, edebiyat alanıyla sınırlı kalmamış ve kardeşlerin mirası tiyatrolara, parodilere ve beyaz sahneye de taşınmıştır (Koopmann, 2015, S. 80).

106

Çeviri ve Çeviri Eleştirisi

Antik uygarlıklarda filizlenen bilimsel düşünmenin ve daha sonraki çağlarda ivme kazanan teknolojik gelişmelerin, kültürlerarası bir boyutta yayılmasının başlıca sebeplerinden biri yazının ortaya çıkışıdır. Yazıya dökülen bilim, çeviri aracılığıyla birbirinden farklı toplumlara ulaşmış ve gelişmelerden haberdar olmalarını sağlamıştır (Komissarov, 1991). Bu savdan yola çıkarak çevirinin kültürlerarası bir aktarım olduğunu ifade etmek mümkündür. Çok boyutlu bir süreç olan çeviri, ana metnin hedef dile aktarımı sonucunda elde edilen çıktı olarak ifade edilebilir. AOBM’de ise bu aktarım “Aracılık” ifadesiyle açıklanmıştır. AOBM’ye göre “Bir metne aracılık etme” dilsel, kültürel, anlamsal veya teknik engeller nedeniyle erişim olanağının bulunmadığı bir metin içeriğinin başka birine aktarılmasını ifade etmektedir” (Celik vd., 2021). Böyle bir uğraşın başarıyla gerçekleşmesi pek mümkün olmamakla beraber, bazı tavizlerle denemesi mümkündür (Kopetzki, 1996). Bu araştırmada söz konusu olan kültürel öğelerin (Deyimler ve atasözleri vb.) doğasıda bu şekildedir. Bu ifadelerin çevrilmesinde, karşımıza eşdeğerlilik kavramı çıkmaktadır. Eşdeğerlilik (Äquivalenz), form ve yapısal olarak eşitlik yerine anlam düzeyinde eşitliğin esas alınmasıdır (Kittel vd., 2004).

Seymen’e (2017) göre edebi metinlerin hedef dile aktarılmasında bazı şartların sağlanması gerekmektedir. Bu şartlar: Hedef dile çevrilen eserin; okuyucularda aynı etkiyi yaratması (Duygular), anadildeki anlama sadık kalınması ve deyimler ve atasözleri gibi kültürel yapıların aslına en yakın kelimelerle verilmesi gerekmektedir (s. 263). Aynı zamanda bu kriterler çeviri eleştirisinin merkezinde yer almaktadır. Çeviri alanında eleştiri yapabilmek için hedef metinde, bu kıstasların net bir biçimde ortaya konulması ve eleştiri boyutunda sınırlandırmaların yapılması gerektiği savunulur (Şerife, 2004).

Metinlerde Eleştiri Odağında Bulunan İfadeler

Bu bölümde kaynak metin ve çeviri metninde yer alan ifadeler karşılaştırılmıştır. Analiz edilen kısımlar kalın puntoyla ifade edilmiştir. Metinde 9 örnek tespit edilmiştir.

Tablo 2

Örnek 1

Es war einmal ein armer Holzhacker, der arbeitete vom Morgen bis in die späte Nacht. (J. Grimm & Grimm, 1937, s. 16)	
Vaktiyle bir oduncu varmış. Sabahtan gece yarılarında kadar çalışmış.	Bir zamanlar bir oduncu varmış. Sabahtan gece geç saatlere kadar çalışmış.
(Çev. Sayfa 145)	Tavsiye edilen çeviri

Burada yapılan çeviride, çeviri metninde anlamsal ve kültürel aktarım çerçevesinde kaynak metne sadık kalınmadan çeviri yapıldığı tespit edilmiştir. “Es war einmal” Alman kültüründe “bir zamanlar anlamına gelir. “bis in die späte Nacht” gece yarısı olarak çevrilmiş halbuki anlamı gece geç saatlere kadar demektir.

Tablo 3

Örnek 2

„Du bist mein einziges Kind, ich will das Geld, das ich mit saurem Schweiß erworben habe, zu deinem Unterricht anwenden; lernst du etwas Rechtschaffenes, so kannst du mich im Alter ernähren, wenn meine Glieder steif geworden sind und ich daheim sitzen muß.“ (J. Grimm & Grimm, 1937, s.16)	
Sen benim bir tanecik yavrumsun, alın teriyle kazandığım parayı senin okuyup yazmana harcayacağım. İşe yarar bir şeyler öğrenirsen yaşlanıp elim ayağım tutmadığı zamanlar evde otururken bana bakarsın.	Sen benim tek çocuğumsun, alın teriyle kazandığım parayı senin derslerine harcayacağım. İşe yarar bir şeyler öğrenirsen yaşlanıp elim ayağım tutmadığı zamanlar evde otururken bana bakarsın.
(Çev. Sayfa 145)	Tavsiye edilen çeviri

Örnek 2’de yapılan çeviride kültürel olmayan “Du bist mein einziges Kind” ifadesi kültürel bir ifade olan “bir tanecik yavrumsun” biçiminde anlamı çevrilmiş olup kaynak metinde kullanılan ifade ile erek dile çevrilen ifadenin içeriksel ve kültürel bağlamda tam örtüşme sağlayamadığı düşünülmektedir. Aynı durum Unterricht (Ders) kelimesinin okuyup yazma olarak çevrilmesinde söz konusudur. Unterricht sözcüğünün erek dildeki kültürel kullanımına yönelik “parayı senin eğitime harcayacağım” ifadesinin kullanılması da bir seçenek olabilir. Geri kalan Almanca deyimler ve atasözleri (Redewendungen), Türk kültüründe eşdeğere sahip ifadelerle çevrildiği düşünülmektedir.

Tablo 4

Örnek 3

Da deuchte ihn auf einmal, als hörte er eine Stimme. Er horchte und vernahm, wie es mit so einem recht dumpfen Ton rief: „Laß mich heraus, laß mich heraus! (J. Grimm & Grimm, 1937, s.17)	
Bu sırada bir ses işitir gibi olmuş. Kulak kabartmış , birinin boğuk boğuk seslendiğini duymuş: "Beni dışarı çıkar, çıkar beni dışarı!"	Bu sırada bir ses işitir gibi olmuş. Kulak vermiş ve birinin boğuk boğuk seslendiğini duymuş: "Beni dışarı çıkar, çıkar beni dışarı!"
(Çev. Sayfa 146)	Tavsiye edilen çeviri

Kulak kabartma çevirisi anlam olarak cümlenin bağlamına uymayan bir kelimedir. Bu deyim anlamı, TDK`da gizlice dinlemek olarak geçer (TDK, 2022). Ana metinde ise "horchen" işitilen bir sese kulak vermek anlamında kullanılmıştır. Kültürel aracılık faaliyeti başarısız olmuştur.

Tablo 5

Örnek 4

"Wer mir einmal nach dem Leben gestrebt hat , den lass' ich nicht los, wenn ich ihn wieder eingefangen habe." (J. Grimm & Grimm, 1937, s. 19)	
Canıma bir kez göz koyanı ele geçirdikten sonra bir daha salıvermem.	Canıma bir kez kast edeni ele geçirdikten sonra bir daha salıvermem.
(Çev. Sayfa 146)	Tavsiye edilen çeviri

Örnek 4'te Ana metinden aktarılan atasözünün, hedef dilin kültürün gözetilmeden yapıldığı söylenebilir. "Cana göz koymak" gibi bir yapı Türkçede ve Türk kültüründe bulunmamaktadır. Bunun yerine cana kast etmek deyimini kullanmak hedef kültüre göre daha uygun olduğu düşünülmektedir.

Tablo 6

Örnek 5

Der Schüler dachte: ‚**Ich will’s wagen**, vielleicht hält er Wort, und **anhaben soll er mir doch nichts.**‘ (J. Grimm & Grimm, 1937, s.19)

Çömez düşünmüş. **“Ya herru, ya merru,”** demiş, “belki sözünü tutar. **Benimle bir alıp vereceği yok ya!”**

Mektepli düşünmüş. **“Şansımı deneyeceğim,** belki sözünü tutar, **bana da bir şey yapacağını sanmam.**

(Çev. Sayfa 147)

Tavsiye edilen çeviri

Bu örnekte yine ana metinde bulunan normal bir yapının çevirmen tarafından deyimsel bir yapıyla çevrilmesi söz konusudur. “Ich will’s wagen” yapısının çevirisinde sonuç ne olursa olsun anlamını taşıyan “Ya herru, ya merru,” ifadesi yerine ana metindeki anlama en yakın “Şansımı deneyeceğim” ifadesi kullanılmalıdır. “Benimle bir alıp vereceği yok ya!” yapısında da aynı durum söz konusudur. Bunların dışında “Schüler” kelimesini metin boyunca hatalı çevrildiği gözlemlenmiştir. Çömez yerine “Mektepli” ya da “Okullu” ifadesini daha yerinde olacağı düşünülmektedir.

Tablo 7

Örnek 6

‚**Gebt Euch zufrieden, Vater, ich will’s nachholen.**‘ (J. Grimm & Grimm, 1937, s.19)

Kendinizi üzmemeyin babacığım, zararı yerine Rahat olunuz, baba, bunu telafi edeceğim. koyacağım.

(Çev. Sayfa 148)

Tavsiye edilen çeviri

Örnek 6’da kültürel bir kullanım olan, “Gebt euch zufrieden” asıl metindeki anlamı “Rahat olunuz” yerine, “Kendinizi üzmemeyin” ifadesi kullanılarak metnin gerçek anlamından uzaklaştığı ve duygu aktarımının yanlış yapıldığı sonucuna varılmıştır. “Ich will’s nachholen” yapısının “zararı yerine koyacağım” şeklinde aktarılmasının, ana metindeki anlamdan farklı olduğu düşünülmüştür ve dolayısıyla yerine “telafi edeceğim” ifadesi kullanılması daha sağlıklı olacaktır. Ayrıca “Vater” kelimesinin “Baba” olarak çevrilmesi daha doğrudur.

Tablo 8

Örnek 7

„Werdet nicht böse“, antwortete der Sohn, „die Axt will ich schon bezahlen.“ (J. Grimm & Grimm, 1937, s.19)	
Oğlu: Darılmayın , demiş, baltanın parasını ben ödeyeceğim.	“Kızmayın baba, baltayı ben ödeyeceğim”, demiş oğlan,
(Çev. Sayfa 148)	Tavsiye edilen çeviri

7'nci örnekte “Werdet nicht böse” ifadesi yanlış çevrilmiş ve hatalı duygu aktarımı gerçekleşmiştir. “Darılmayın” olarak çevrilen yapının asıl anlamını “Kızmayın” kelimesi vermektedir.

Tablo 9

Örnek 8

„Oh, du Dummbart“, rief der Vater, „wovon willst du sie bezahlen? Du hast nichts, als was ich dir gebe; das sind Studentenkniffe, die dir im Kopf stecken, aber vom Holzhacken hast du keinen Verstand.“ (J. Grimm & Grimm, 1937, s.19)	
Haydi oradan budala, diye bağırması, neyle ödeyeceksin? Sana verdiğimden başka elinde ne var? Kafandakiler çömez dubaraları ... Odunculuktan da anladığın yok.	Haydi oradan budala, diye bağırması, neyle ödeyeceksin? Sana verdiğimden başka elinde ne var? Kafandakiler mektepli safsataları ... Odunculuktan da anladığın yok.
(Çev. Sayfa 148)	Tavsiye edilen çeviri

Bu örnekte “Studentenkniffe” kültürel bir yapı olup, bağlamdaki anlamı “mektepli safsatalarıdır.” Bu ifadenin yanlış çevrildiği düşünülmektedir. Dubara kelimesinin anlamıysa, hile ya da aldatmacadır. (TDK, 2022).

Tablo 10

Örnek 9

„Ei was“, antwortete er, „meinst du, ich wollte **die Hände in den Schoß legen** wie du? Ich muß noch schaffen, du kannst dich aber heimpacken.“ (J. Grimm & Grimm, 1937, s.20)

Ne? Senin gibi **elim böğrümde mi dolaşacağım** sanıyorsun? Daha iş başarmam gerek. İstersen sen eve dönebilirsin!
Ne? Senin gibi **yan gelip yan yatacağımı mı** sanıyorsun? Daha iş başarmam gerek. İstersen sen eve dönebilirsin!

(Çev. Sayfa 148)

Tavsiye edilen çeviri

Örnek 9’da “die Hände in den Schoß legen” ifadesi çalışılacak yerde dinlenmek anlamına gelmektedir (Duden, 2022). Türkçe çevirisinde ise eli böğründe dolaşmak biçiminde bir deyim yer verildiği görülmektedir. Buna alternatif olarak yan gelip yatmak deyiminin kullanılması mümkündür.

Sonuç

“Grimm Masallarından “Şişenin İçindeki Cin” Adlı Eserin Türkçe Çevirisine Yönelik Eleştiri” konusuyla ilgili yapılan çalışmada, AOBM’nin sayfa 108’deki kriterlerine göre hedef metnin ana metne sadakati ölçülüp, deyimler ve atasözleri gibi kültürlerarası ifadelerin aracılık (Çeviri) boyutunda analizi gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada kaynak metne sadakati düşük olan 9 örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerde, kaynak metindeki deyim ve atasözleri gibi kültürel öğeler hedef dile çevrilirken: Diyaloglarda hatalı duygu ve düşünce aktarımları, hatalı kelime kullanımı, eşdeğerlik bakımından hatalar bulunmuş ve bu doğrultuda da anlam düzeyinde hatalı aracılık yapıldığı saptanmıştır. Anlam düzeyinde tespit edilen hataların kültürlerarası bir köprü kuran aracılık faaliyetlerini olumsuz yönde etkilediğinin ve metinle okuyucu arasında gerçekleşmesi beklenen etkileşimde bir kopukluk oluşturduğunun ifade edilmesi mümkün olmaktadır.

Çevirmenlerin kültürlerarası aracılık görevini üstlenebilmeleri için hem kaynak metnin hem de hedef metnin kültürüyle ilgili; normlara, hayat bilgisine ve geçmişine dair bilgilere sahip olması gerektiği düşünülmektedir (Seymen, 2016, s. 396).

Araştırmada, AOBM’nin: Yazılı bir metni çevirme basamağında bulunan B2+ Seviyesi “(A dilinden B diline) dilin normal kullanımını yansıtan anlaşılır bir biçimde düzenlenmiş tercüme üretebilir ancak kaynak metnin düzeninden, paragraf yapısından, noktalama kullanımından ve kendine özgü biçimlendirmesinden fazlaca etkilenmiş olabilir” (Europarat, 2020, s. 108, Çev. Çelik, 2022) kıstaslarının ihlal edilmiş olduğu ve neticede kültürlerarası aracılığın hatalı gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Edebi eserlerin, ana metindeki kültürüne olabildiğince sadık çevrilmesi, oldukça zor bir faaliyettir. Duygu, kültür ve anlam aktarımının gerçekleştiği bu süreçte: Dikkat edilmesi gereken unsurların sadece form, dil bilgisi ve kelime hazinesi olmadığı gerçektir. Bunun yanında, kaynak ve hedef metinlerin: Kültürüne, normlarına ve gerçeklerine hâkim olunması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Akçay, Z. G. (2020). Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler Masalının Üç Hali: Grimm Kardeşler, Walt Disney ve Ertem Göreç. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7(2), 965–988.
- Baumann, B., & Oberle, B. E. (1996). *Deutsche Literatur in Epochen* (2. überarbeitete Aufl). M. Hueber Verl.
- Becker-Cantarino, B. (Hrsg.). (2005). *German literature of the eighteenth century: The enlightenment and sensibility*. Camden House.
- Bluhm, L. (2022). *Märchen als Literatur aus Literatur: Die „Kinder- und Hausmärchen“ der Brüder Grimm*. Springer Berlin Heidelberg.
- Böhme, H. (Hrsg.). (2005). *Topographien der Literatur*. J.B. Metzler.
- Celik, S., Kirkgoz, Y., Copur, D., Irgin, P., & Erbay Çetinkaya, Ş. (2021). *Council of Europe. (2021). Diller için Avrupa ortak başvuru metni: Öğrenme, öğretme ve değerlendirme – Tamamlayıcı cilt (S. Çelik, Y. Kirkgöz, D. Çopur, P. İrgin, & Ş. Erbay Çetinkaya, Trans.). Council of Europe Publishing. (Original work published 2020).*
- Ekinci, O. (2017). Edebiyat sosyolojisi bağlamında II. Dünya Savaşı sonrası Alman Edebiyatı üzerine bir inceleme. *Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi*, 23(91), 87–107.
- Europarat (Hrsg.). (2020). *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment; companion volume*. Council of Europe Publishing.
- Even, S. (2010). *Maierhofer, Waltraud; Klocke, Astrid: Deutsche Literatur im Kontext 1750–2000*. 37(2–3), 267–270.
- Frey, W., Raitz, W., & Seitz, D. (1985). *Einführung in die deutsche Literatur des 12. bis 16. Jahrhunderts: Adel und Hof — 12./13. Jahrhundert*. VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Göttsche, D., & Saul, N. (Hrsg.). (2013). *Realism and romanticism in German literature =: Realismus und Romantik in der deutschsprachigen Literatur*. Aisthesis Verlag.
- Grimm, J., & Grimm, W. (1937). *Märchen der Brüder Grimm* (R. Koser-Michaëls, Hrsg.). Knauer.
- Grimm, J., & Grimm, W. (1999). *Masallar (Kinder und Hausmärchen I)* (E. Berköz, Hrsg.; K. Kaya, Übers.). Çağdaş Matbaacılık Yayınları, İstanbul.
- Grimm, W., Grimm, J., Zipes, J., & Dezsö, A. (Hrsg.). (2014). *The original folk and fairy tales of the Brothers Grimm: The complete first edition*. Princeton University Press.
- Güven, E. B. (2020). Aydınlanma felsefesi ve Alman aydınlanma edebiyatı. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 311–325.
- Hentschel, U. (2005). Der Lindenbaum in der deutschen Literatur des 18. Und 19. Jahrhunderts. *Orbis Litterarum*, 60(5), 357–376.
- Işıksal, A. (2021). Romantizm türleri ve ülkelere göre ayrımı. *Akademik Sanat*, (13), 14-23.
- Jakli, Timon. (2014). „Volk“ und „Volkspoesie“ als Identitätskonzept und literarische Abgrenzungsstrategie bei Grimm, Arnim und Brentano. *Journal*, 2(30), 5–24.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Manevi temelli sosyal hizmet araştırmaları dergisi, 1(1), 62-80.
- Kittel, H., House, J., & Schultze, B. (Hrsg.). (2004). *Übersetzung: Ein internationales Handbuch zur Übersetzungsforschung*. W. de Gruyter.
- Koelb, C., & Downing, E. (Hrsg.). (2005). *German literature of the nineteenth century, 1832-1899*. Camden House.

- Komissarov, V. N. (1991). Language and Culture in Translation: Competitors or Collaborators? *TTR : traduction, terminologie, rédaction*, 4(1), 33.
- Koopmann, H. (2015). *Kindler Kompakt: Deutsche Literatur, 19. Jahrhundert*. J.B. Metzler.
- Kopetzki, A. (1996). *Beim Wort nehmen*. J.B. Metzler.
- Korte, H. (2015). *Kindler Klassiker: Deutsche Literatur*. J.B. Metzler.
- Langosch, K. (1964). *Die deutsche Literatur des lateinischen Mittelalters in ihrer geschichtlichen Entwicklung*: DE GRUYTER.
- Mahoney, D. F. (Hrsg.). (2004). *The Literature of German Romanticism*. Camden House.
- Schnell, R. (2014). *Hofliteratur und Hofkritik in Deutschland. Zur funktionalen Differenz von Latein und Volkssprache*.
- Schumacher, M. (2010). *Einführung in die Literatur des Mittelalters*. WBG.
- Şerife, Y. (2004). Çeviride eşdeğerlik ve çeviri kuramları bağlamında karşılaştırmalı bir çalışma. *Selcuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Seymen, A. (2016). The Importance of general Knowledge about the country during the translation process. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Seymen, A. (2017). Die Übersetzung von literarischen Texten und ihre Subtilitäten. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 9(2), 261–271.
- Süren, M. (2021). Çeviriden beklentiler ve çeviri Gerçekleri: Çeviri Eleştirisinde Yapıcı Bir Yaklaşım Mümkün Mü? *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi / Istanbul University Journal of Translation Studies*, 0(15), 93–109.
- Tanış Polat, N. (2021). Akademik çeviri eğitimi ve çeviri Bilgisi Alt Edinci. *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi / Studien zur deutschen Sprache und Literatur*, 0(46), 143–168.
- Üner, A. M. (2019). Klasikten postmoderne bir masalin müthiş serüveni: Kurbağa prens, kurbağa prenses, prenses ve kurbağa. *The Amazing Adventure of a Tale from Classic to Postmodern The Frog Prince, The Frog Princess, The Princess and the Frog.*, 45, 209–225. Academic Search Ultimate.
- Uther, H.-J. (2013). *Handbuch zu den „Kinder- und Hausmärchen“ der Brüder Grimm: Entstehung, Wirkung, Interpretation* (2., vollständig überarbeitete Auflage). Walter de Gruyter GmbH.
- Winzer, A. (2021). *Permanente Metamorphosen: Neues zur Verlags- und Editions-geschichte der „Kinder- und Hausmärchen“ der Brüder Grimm*. Böhner-Verlag, Wissenschaft und Kultur.
- Ziegler, K. (2011). Jacob Grimm und die geschichtliche Welt. *Journal*, 0(1), 1–32.

Elektronik Kaynaklar

<https://sozluk.gov.tr/>

<https://www.duden.de/>